

Bræv av Malta

Vit hava fingið sendandi bræv úr Malta. Tað er rithøvundin Jens Pauli Heinesen, sum skrivur. Brævið er dagfest 11.12.1991

Vit bógva, sum tit kanska longu vita, í einari bygd her á Malta, eini danskari bygd, tí at tað er Dansk Folkeferie, sum bygt hana hevur, og her bógva so at siga bara danskir turistar. Her eru 150 hús ella bungalows, sum teir rópa tað. Vit hava stóran svimjihyl, líka stórusum tann í Havn, og her hann upphitaður um veturin. Harafturat tennisvøll, minigolf, spælipláss til børn. Vit hava eisini eina reception, ein sjálvstøkuhandil, eina restauratión, og eina barr — nógv finari enn t.d. Maxim á Argjum. Matur og drekka eru biligari enn í Føroyum, eisini húsaleigan er rættiliga bilig.

Vit bógva í einum av hesum húsum, tey eru stór, her eru sjei seingjarpláss og allir hentleikar, men einki sjónvarp og einki radio, men ein dagin, vit vóru inni í høvuðsstaðnum Valetta, keyptu vit okkum eitt radio við øllum fyra bylgjunum og bandspælara við stereo, so nú kunnu vit lurta eftir enskum og týskum stóðum og fylgja við, hvat hendir úti í verðini. Eisini hoyra vit danskan og norðmannin á stuttbylgjunum. Tvey kvøld upp í slag hoyrdu vit danskan á longbylgjunum rættiliga væl, men so hvarv hann og ikki er hann afturkomin enn. Vit hava keypt fleiri bond, bæði klassisk og popp, so nú kunnu vit, nær tað skal vera, bæði danska polka og jitterbug her á steingólvnum. Men sjónvarp fáa vit ikki, og so lögdi tað kanska ljóðar, sakna vit tað heldur ikki, í staðin fyri arbeiða vit dúgliga og lesa nógv.

Uttanfyrri her hava vit eitt atrium, ein garð við høgum múri uttanum. Uppi á er fløt tekja eisini við múri uttanum, men lágum, so har ber til at sóla sær allan dagin, um vit skuldu havt hug til tað.

Malta er, sum tit kanska vita, ein sjálvstøðugur stat, men tað er ein lítill statur, triggjar oyggjar, sum tilsamans ikki eru stórri enn Vágoyggin, men her bógva ikki færri enn 350.000 fólk, ið hava sitt egna mál, eitt semitiskt ella arabiskt mál í sínum uppruna, men við hópán av italienskum og enskum lánorðum, yvirhøvur eru tey politisk og mentanarlugu víðurskiptini sera lík teimum fórisku, sama knarrið og somu lesarabrev, hetta kunnu vit siggja í einum ensktskrivandi blaði, sum vit keypa hvønn dag.

Øll her duga enskt. Malta var jú bretskt hjáland, men fekk sama slag av sjálfstýri, sum vit hava, í 1921. Í 1964 fingur teir loysing, men ikki fyrr enn í 1974, tann 13. des., gjørdist oyggin republikk. Hesin dagur er nú haldigdagur, øll hava fri, tað er teirra tjóðardagur, sum tey hátíðarhalda við talum og skrudgongum og veitslum við sum vit á ólavsoku. Hvasus tað er jóð ítrótti, dugi eg ikki at siga.

Maltesar eru katolikkar allir samlir, og tað sigst um teir, at teir eru teir mest fanatisku í verðini. Alt, sum eitur porno, er strangliga bannað. Eisini er tað strangliga bannað kvinnum at visa sínar herligheitir. Skuldi onkur funnið upp á tað, fær hon stóra bót, havi eg latið mær fortalt, so her ræður um at ansa sær. Men trýst lur móttýst, tað kenna vit eisini allur av væl til í Føroyum. Eftir blaðnum »The Times«, (soleiðis eitur blaðið teir geva út á enskum), at døma, sær tað ikki so heilt gott út við kristilgheitini í hjørtum teirra, ólevnaður og

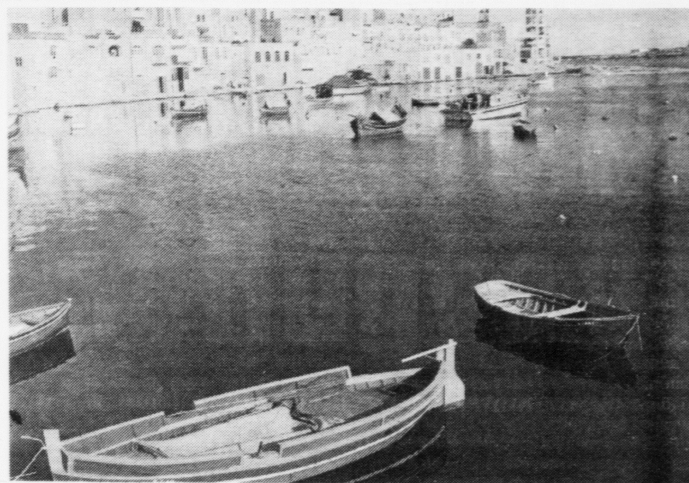
stuldur hoyra til dagsins ordan og dráp kemur ofta fyrri. Nú ein dagin var ein turistur sligin niður á alljósum degi og alt tikið frá honum, hóast fult av fólki var til steðar og lögreglan í náminum. Og kortini slapp ránsmaðurin til rýmingar við tjóvagóðsinum. So tit skilja eisini, at her ræður um at gera seg herðabreiðan hjá tí, sum ikki er tað frammanundan. Og brennivínið perlar í gløsum. Barrirnar eru sum murren. Í so máta eru teir ikki nøkur hykl.

Malta hevur sitt egna universitet, nógv størri enn tað fóriska. Nýliga vóru ikki færri enn 700 kandidatar útlaktir. Maud hevur roynt at sett seg í samband við universitetið, men higartil uttan úrslit, teir lata ikki frætta frá sær. Heldur ikki størsta skald í oynni hevur latið frætt frá sær. Maltesar eru staddir

í sama dilemma sum fóringar, teir eru ov fáir til at taka sær av so nógvum og mugu sálða, tí koma vit vist í síðsta rað. Og maltesar eru eins og fóringar eitt eldhugað fótbóltsfólk. Herfyri spældu teir ungdomslandsdyst imóti Italia og taptu 2-0, men tað var ikki ein sál, sum ikki ivaðist í, at tað vóru teir, sum høvdu vunnið. Dystin, teir høvdu spelt frammanundan móti Italia, taptu teir 9-0. Her er grasvøllur á stadion, og bert ein graslíksvøllur, sum teir nýliga hava fingið. Restin er vist bara grúsvøllir. Oyggin Malta er lág, og tað visti eg ikki frammanundan. Her eru eingi fjøll, men drúgvur herður sum í Suðurstreymi, men bert upp til 200 metrar, eitt sindur yvir onkustaðni. Oyggin er bygd upp av kalksteini, eitt poknut og moyrt grótslag at siggja til. Vit vóru eina útferð við bussi, og har sóu vit veldig »grótbrot«, veldigar »torvgravir«, har teir við rundslag skóru ferhyrnar, avlangar steinar úr hesum kalksteini, bókstaviliga soleiðis sum vit eina ferð í fyrndini skóru torv. So at siga allir bygningar í hesum landi eru laðaðir upp og festir saman av hesum steini.

Á Malta regnar lítið, at kalla einki um summarið. Á vetri kann tað harafturimóti stundum oysa niður, og kortini eru her ongur áir og eingi vøtn, tí at vætan beinanvegin seyrar niður ígjøgnum tað poknuta grótið og hvørur í undirgrundina. Teir gera vatn úr sjógv, og tað er dýrt, men vatninum bilar einki, tað fossar úr kranunum, eg havi ongantið áður fingið so vælsmakandi te. Vegna tey klimatisku og geologisk viðurskiptini er ikki nógvur trævøxtur her og lítið av mold.

Men sjálvsagt hava teir sitt jarðarbrúk. Frá tí vit komu og allan november mánaða var finasta summarveður. Men fyrri tveimum vikum síðan kom skifti í, og tað gjørdist keðiligt fòriskt summarveður við regni, vindi og toruslatti, og hóast termometrið visti 8 hitastig um morgunin, kendist luftin ótrúliga køld. Tað hevur ongantið verið so kalt í desember mánaða seinastu 50 árin, lesi eg í blaðnum, so har hava vit ikki verið heppin. Í tí heita Miðeystri hevur stórkavi verið seinastu tíðina, og tað er haðani kuldin kemur. Men bøndurnir fegnast um regnið, fyrri teir var tað ein gáva av himli. Teir høvdu júst sett epli niður fyrri triðju ferð í ár, so tit skilja, at vit altíð kunnu keypa nýggj epli, og tey smakka óføra væl.

Høvuðsstaðurin eitur Valetta eftir einum fransmanni, Valette, ið grundaði býin. Sjálvur býurin er ikki serliga stórur, kroystur innan fyrri ein tjúkan ringmúr, men uttanfyri vaksan saman við aðrar býir til ein stórbý, sum t.d. Keyptmannahavn og Frederiksberg. Valetta er ein flottur býur við monumentalum bygningum. Tey kunnu sanniliga vera stolt av at visa fram sitt tinghús og sín stjórnarbygning og sínar katedralar, Kirkjubómurin er eitt lítið nell afturimóti. Hvussu hetta fámentu fólk hevur kunnað bygt hesar veldigu bygningar, er mær ein gáta. Og okkara tinghús, hvat skulu vit siga um tað? Kundu vit ikki fingið okkum ein prýðiligari bygning enn handa litla bóndagarðin. Eg minnst eina ferð pápa spyrja meg: »Heldur tú, vit fáa ein nýggjan lógtingsbygning, aðrenn eg doyggji«. Tað var, sum skammaðist hann um hann, og vit fingur sum kunnugt ongan, meðan hann var á lívi, og hann kemur helst ikki í okkara tíð. Tað er meira enn neyðarsligt, haldi eg. Annars er arkitekturin, tá ið tað snýr seg um íbúðabygging her á landi, avgjørt einki at reypa av, tvørturimóti.

Eg havi ongantið verið nakrastaðni, har tað er so oyðið fyrri fugl sum her. Her eru havnir og her er útróður sum aðrastaðni, men tú sært ikki eina líkku, henda matvísu fugl. Og tað hevur sínar grundir, sum eg hevði hoyrt um, aðrenn eg fór heimanífrá, men sum eg ikki vildi trúgva, men vit fingur sjón fyrri søgn beinanvegin vit komu. Vit fóru ein túr niðan á eina herðu, har stóðu tveir menn inni í einari litlari smáttu laðað upp av gróti, slikar litlar smáttur siggjast alla staðni. Alt í einum smullu trý skot og ein stari kom bóltandi niður av himli í einum fjaðraroki. Framman fyrri okkum gekk eitt ungt danskt par, og gentan fór beinanvegin til gongu yvir til teirra, og tað sást, at teir fingur av grovfilini, men tað hjálpti lítið, hon hevði ikki meir enn vent teimum bakið, so small aftur eitt skot. Í gjár vóru vit so aftur ein túr, har

kom ein stórfuglur, sum eg ikki kendi, skotini smullu, men hann slapp ið hvussu er ta ferðina við livinum.

Ja, teir skjóta allan fuglin, sum kemur á oynna, ikki bara skjóta, men seta eisini upp netfellar, og her koma nógvir fuglar, ikki minst í flytifuglatíðina á veg til Afrika. Longu í lýsingini byrja skotini at smella, sunnudagar er tað sum í kriggi. Hetta er ein maltesiskur sportur, rópa teir tað, ein gamal siður. Fyri umleið 100 árum síðan høvdu byrsumenninir í Føroyum eisini tann sport um váranar at fagna tjaldrinum við byrsu, men Gud havi lov fyrri, at tann sporturin er avlagdur. Men tað er hann alto ikki her, og tey eru sjálvsagt nógv, sum eru í øðini um henda ósið bæði innanlands og uttanlands, dúgliga verður skrivað í blaðnum um tað, ikki minst nú, val stendur fyrri durum. Men tað hjálpir einki, hvussu Malta verður skammað út, ikki petti. Byrsumenninir eru nevniliga so nógvir, at politikararnir tora ikki at nerta við málið. Hesa sjúkuna kenna vit eisini í Føroyum. Ein hervilig sótt.

Sum sagt, vit arbeiða dúgliga bæði tvey. Maud er júst liðug við eina barnabók upp á einar 100 síður og ætlar sær í næstum undir eina aðra, og sjálvur eri eg liðugur við sjeindy og seinastu bók í raðnum »Á ferð inn í eina óendaliga søgu«, hon man fara at toga upp í móti 250 síðum, og verkið alt upp í móti 1200 síðum, so stíkk denn. Vit hava leigað okkum eina litla knældu við printara, og eg siti nú og skrivi skaldseguna inn á hesa litlu og ótrúliga hentu maskinu. Eg ætli sjálvur at geva út, men tað verður hart, tí bókasalan hjá mær er so at siga steðgað, eg hugsi, fólk eru troytt av mær. Men tað er nú einaferð soleiðis við tí, at ein bók er ikki liðug, fyrrrenn hon er komin út, so út skal hon onkursvegna.

Bestur heilsur

Jens Pauli.

PS. Nú eg sendi hetta avstað, er desember mánaður av, og veðrið hevur verið, sum tað stendur omanfyri, keðiligt fòriskt summarveður, regn, vindur, toruslattu. Gott av tí, eru tað vist nøkur sum halda. Á menniskjan, menniskjan. Men hesi má eg bedra við, at í dag er aftur strálandi summar. Lesi annars í blaðnum, at hetta er ringasti desember mánaður í mong harrans ár, ikki bara her, men nógv aðrastaðni í verðini. Summi halda, at tað kemur av eldgosinum á Filipsoyggjunum saman við eldi-brandinum hjá Saddam Hussein í Kuwait. Ja, hvør veit. Landsliðið spældi móti Grikkalandi herfyri. Úrslitið: 1-1. Í 1975 spældu teir eisini móti Grikkalandi. Tá vunu teir 2-0, ein sensation, sum hoyrdist um allan heim, og sum teir liva stórt uppá enn dagin í dag. Men eftir minari áskoðan als ikki so stór, sum tann hjá okkum móti Eysturriki.

Gott nýggjár, øll somul.